

УДК 633.812

Код UPOV: LAVAN_INT

Методика

проведення експертизи сортів лавандину (*Lavandula* × *hybrida* Reverchon)
на відмінність, однорідність та стабільність

Загальні рекомендації

1. Предмет Методики

Методика стосується всіх сортів і гібридів виду *Lavandula* × *hybrida* Reverchon.

2. Необхідний рослинний матеріал – дворічні рослини

2.1 Компетентний орган визначає скільки, якої якості, коли й куди постачається садивний матеріал для експертизи сорту.

2.2 Мінімальна кількість садивного матеріалу має становити 60 дворічних вегетативно розмнужених рослин.

2.3 Садивний матеріал має бути здоровим на вигляд, не ураженим хворобами, не пошкодженим шкідниками та відповідати вимогам чинних нормативних документів щодо якості та сортових характеристик.

2.4 Садивний матеріал нічим не обробляють.

3. Метод експертизи

3.1 **Тривалість експертизи.** Експертиза має тривати щонайменше два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності експертизу продовжують на третій.

3.2 **Місце експертизи.** Експертизу проводять у двох закладах експертизи (основному та додатковому).

3.3 **Умови для проведення експертизи.** Експертизу виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст і розвиток рослин, і достатнє виявлення характерних ознак сорту. Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано цифрами у другій колонці Таблиці ознак і описано в поясненні до неї.

3.4 **План експертизи.** Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до звершення циклу вирощування. Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення. Рекомендована схема розміщення рослин 1,2 × 1,0 м.

3.5 **Метод дослідження.** Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу виявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип

виявлення ознаки проставлено в першій колонці Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG: разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюють усі вимірювання кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG: візуальна разова оцінка групи рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених, рослин або частин рослин.

3.6 Кількість рослин / частин рослин. Експертизі підлягає щонайменше 60 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин (наприклад, висота);

MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин;

VG: візуальна разова оцінка 60 рослин;

VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 30 рослин або частин 30 рослин.

4. Оцінка відмінності, однорідності та стабільності

Для оцінки виявлення відмінності й однорідності використовують ознаки, наведені в Таблиці ознак, і коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

4.1 Експертиза на відмінність

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним. Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

4.2 Експертиза на однорідність

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, відзначеними в Описі.

Для оцінки однорідності приймається популяційний стандарт 1% за рівня ймовірності 95%. У вибірці з 60 рослин допускається одна нетипова.

4.2.1 Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетиповості встановлюють однорідність сорту.

4.3 Експертиза на стабільність

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в Описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Зазвичай, коли сорт однорідний, він може вважатися стабільним.

5. Групування сортів для експертизи на відмінність

Сорти групують за найвідмітнішими морфологічними ознаками для кожного сорту, використовуючи ознаки, які, як відомо з практики, не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в комбінаціях з іншими.

Рекомендовано групувати сорти за такими ознаками:

- Рослина: плоїдність (ознака 1);
- Рослина: за висотою (ознака 2);
- Рослина: галуження (ознака 6).

5.1 Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із сортами-кандидатами рекомендовано висаджувати сорти-еталони.

6. Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучають до Методик з експертизи на ВОС усіма країнами-членами UPOV, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або регіональні умови докільля це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

7. Таблиця ознак сортів лавандину

Ознаки		Ступені виявлення ознак	Коди	Сорти-еталони
1	2	3	4	5
1. (*) (+) QN	Рослина: плоїдність L 1	диплоїд	2	
		триплоїд	3	
		тетраплоїд	4	
2. (*) (+) QN	Рослина: за висотою MG 4	низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
3. (+) (*) QN	Рослина: за шириною куща MG 4	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
4. PQ	Рослина: габітус MG 4	компактний	3	
		напіврозлогий	5	
		розлогий	7	
5. (*) QN	Рослина: опушення стебла VS 4	відсутнє або дуже слабке	1	
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
		дуже сильне	9	
6. (*) QN	Рослина: галуження VS 4	відсутнє	1	
		слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
7. (+) QN	Рослина: квітконос за довжиною MS, 4	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
8. (*) (+) QN	Рослина: кількість суцвіть VS 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
9. QN	Листкова пластинка: опушення VS, 4	слабке	3	
		помірне	5	
		сильне	7	
10. (+) QN	Листкова пластинка: за довжиною MS, 4	коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
11. (+) QN	Листкова пластинка: за шириною MS, 4	вузька	3	
		середня	5	
		широка	7	
12. (*) PQ	Листкова пластинка: забарвлення VG 4	зелене з сизуватим відтінком	1	
		сіро-зелене	2	
		сіре	3	

1	2	3	4	5
13. (*) (+) QN	Суцвіття: за довжиною MS 4	коротке	3	
		середнє	5	
		довге	7	
14. (+) PQ	Суцвіття: за формою VS 4	кулясте	3	
		коротко циліндричне	5	
		видовжено циліндричне	7	
15. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість кільчаток VS 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
16. (*) (+) QN	Суцвіття: кількість квіток у кільчатці VS 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
17. (+) QN	Суцвіття: маса 100 шт. MS 4	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
18. PQ	Квітка: забарвлення VG 4	біле	1	
		рожеве	2	
		світло-синє	3	
		синьо-фіолетове	4	
19. QN	Рослина: час цвітіння VG 4	ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	

8. Пояснення до Таблиці ознак сортів лавандину

Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано проводити спостереження

Коди	Назви фаз росту і розвитку
1	Відростання
2	Поява квітконосів
3	Бутонізація
4	Цвітіння

8.1 Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

До 1. Рослина: плоїдність.

Визначають на корінцях рослин або молодих листочках на давлених тимчасових препаратах за загальними методиками приготування препаратів з корінців рослин [2]. Для лавандину 2n=48, 3n=72, 4n=96.

До 2. Рослина: за висотою, м.

Низька – до 0,85; середня – 0,85–1,0; висока – понад 1,0.

До 3. Рослина: за шириною куща, м.

Вузька – до 0,90; середня – 0,90–1,0; широка – понад 1,0.

До 7. Рослина: квітконос за довжиною, см.

Короткий – до 50, середній – 50–60, довгий – понад 60.

До 8. Рослина: кількість суцвіть, шт.

Мала – до 300, середня – 300–400, велика – понад 400.

До 10. Листкова пластинка: за довжиною, см.

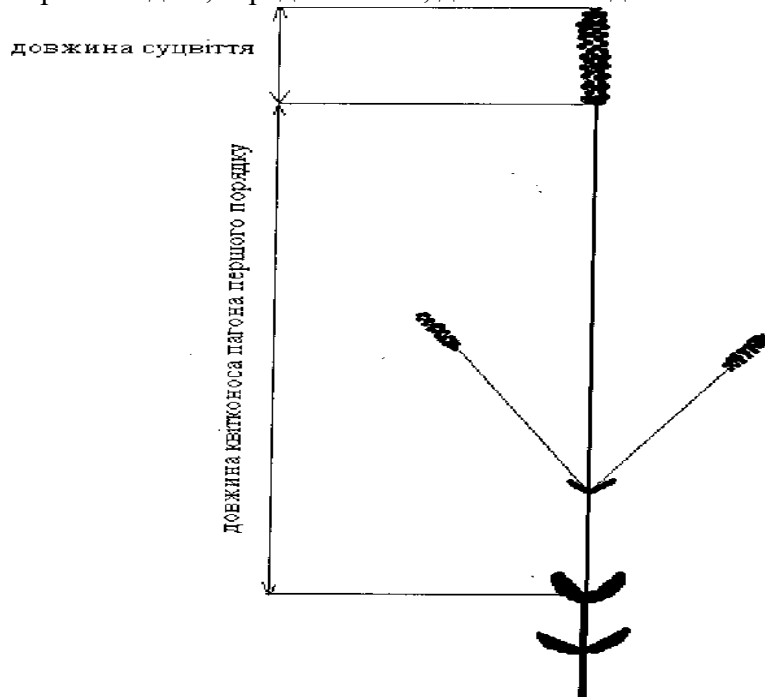
Коротка – до 7, середня – 7–10, довга – понад 10.

До 11. Листкова пластинка: за шириною, см.

Вузька – до 0,4; середня – 0,4–0,5; широка – понад 0,5.

До 13. Суцвіття за довжиною, см.

Коротке – до 6, середнє – 6–10, довге – понад 10.

До 14. Суцвіття: за формою.

До 15. Суцвіття: кількість квіточок, шт.

Мала – до 7, середня – 7–8, велика – понад 8.

До 16. Суцвіття: кількість квіток у квічці, шт.

Мала – до 18, середня – 18–20, велика – понад 20.

До 17. Суцвіття: маса 100 шт., г.

Мала – до 140, середня – 140–170, велика – понад 170.

9. Література

1. Буюкли М. Лаванда и ее культура в СССР / М. Буюкли. – Кишинев: Молдавеняскэ, 1969. – 326 с.
2. Гостимский С. А. Практикум по цитогенетике / С. А. Гостимский, М. И. Дьякова, Е. В. Ивановская, М. А. Монахова. – М.: Изд-во Московского университета, 1974. – С. 42.
3. Работягов В. Д. Наследование содержания и состава эфирного масла при межвидовой гибридизации лаванды / В. Д. Работягов, Ю. А. Акимов // Генетика. – 1986. – Т. 22. – № 6. – С. 1163–1172.
4. Работягов В. Д. Наследование содержания и состава эфирного масла у тетра- и сесквидиплоидов лаванды / В. Д. Работягов, Ю. А. Акимов // Генетика. – 1990. – Т. 6. – С. 283–291.
5. Работягов В. Д. Экспериментальная полиплоидия у лаванды настоящей: автореферат дисс. ... канд. биол. наук. – Донецк, 1972. – 19 с.
6. Работягов В. Д. Математическая модель продуктивности лаванды / В. Д. Работягов // Физиология и биохимия культурных растений. – 1983. – Т. 15. – № 6. – С. 566–571.
7. Работягов В. Д. Проблема синтеза лавандина / В. Д. Работягов // Тр. Никит. ботан. сада. – 1983. – Т. 91. – С. 92–101.
8. Работягов В. Д. Синтетическое создание аллоплоидных форм в роде *Lavandula* L. и их морфологические особенности / В. Д. Работягов // Генетика. – 1986. – Т. 27. – № 12. – С. 2091–2102.
9. Селекция эфиромасличных культур // Методические указания. – Симферополь, 1985. – 23 с.